

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології та соціальної роботи

СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПНПБ 1.2.3 «АНТРОПОЛОГІЯ»

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	I	
Семестр	2-й	
Вид контролю	залік	
Кількість годин / кредитів	120 год. / 4 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	30 год.	8 год.
<i>практичні</i>	–	–
<i>семінарські</i>	20 год.	4 год.
<i>індивідуальні завдання</i>	20 год.	20 год.
<i>самостійна робота</i>	50 год.	88 год.
Викладач	Бегеза Людмила Євгенівна, к.пс.н.	
Email:	l_begeza@ukr.net	
Консультації	ВТ, ЧТ – 14 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є морфофізіологічні характеристики людини та їх змінність у процесі онтогенезу.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Антропология» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальними планами фаху, викладається у II семестрі разом із вивченням таких дисциплін, як: «Історія України», «Загальна психологія», «Зоопсихології та еволюції нервової системи».

Сформована система знань є необхідною для засвоєння змісту «Основ біології та генетики людини», «Зоопсихології та еволюції нервової системи», «Психофізіології», «Диференціальної психології», «Загальної психології» та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із сучасною вітчизняною та зарубіжною антропологією, методикою антропологічних досліджень, всебічному аналізу різних антропологічних концепцій походження людини, дослідженням фізичної варіабельності сучасного людства, вивченні антропологічного складу різних історичних спільностей на території сучасної України.

Основні завдання вивчення дисципліни.

- ознайомлення з процесом антропогенезу, висвітлення процесу походження людини;
- вивчення морфології та фізіології людини, між групова мінливість морфофізіологічних ознак серед населення земної кулі;
- дослідження питання расогенезу та етнічної антропології, реконструкція процесу расоутворення, етногенезу та етнічної історії давніх і сучасних народів;
- застосування теоретичних аспектів антропологічного знання в практичній діяльності;
- сприяння формуванню наукового світогляду;
- формування антропологічно-еволюційної методології аналізу психічних феноменів і поведінки людини;
- використання основних положень антропології у тлумаченні походження людини;
- застосування антропологічних знань до проблеми біологічної мінливості в популяціях сучасної людини.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність до формування світогляду, розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури;
- здатність до саморегуляції та здорового способу життя;
- здатність працювати з інформацією у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність до критики та самокритики;
- взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- історичне становлення антропології;
- методи дослідження в антропології;
- морфологічну будову людини;
- теорії походження людини та основних стадій та закономірностей еволюції;
- основні закономірності існування людини, особливості онтогенезу;
- фактори розвитку та росту організму, специфіка індивідуального розвитку організмів;
- основи етнічної та конституціональної антропології.

вміти:

- опрацьовуючи тематичну літературу, самостійно збагачувати свій науковий та творчий потенціал, застосовувати прогресивні та раціонально виважені методи оволодіння знаннями;
- аналізувати теоретичні та практичні аспекти становлення людини як істоти біологічної, духовної та соціальної;
- орієнтуватись у науковій та періодичній антропологічній літературі із актуальних проблем антропології, відбирати з цієї інформації найголовніше, вміти систематизувати її;
- працювати з науково-методичними посібниками;
- застосувати отримані теоретичні знання при проведенні наукового дослідження;
- застосовувати отримані практичні знання під час проходження практики;
- орієнтуватися у виборі сучасних методик і методів досліджень.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Антропологія» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
120	30	20	–	50	20	
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Специфіка антропології як складової системної науки про людину						
<i>Тема 1.</i> Предмет антропології та її завдання	8	2	2	–	4	–
<i>Тема 2.</i> Основні етапи розвитку антропології	10	4	2	–	4	–
<i>Тема 3.</i> Методи антропологічного дослідження.	8	2	2	–	4	–
<i>Тема 4.</i> Сучасний стан систематики приматів. Доказ еволюційного процесу в людини. Фактори еволюційного процесу	8	2	2	–	4	–
<i>Тема 5.</i> Основні принципи сучасної морфології	10	4	2	–	4	–
Разом за змістовим модулем 1	44	14	10	–	20	–
Змістовий модуль 2. Антропосоціогенез						
<i>Тема 6.</i> Розвиток вчення про конституцію (особливості будови тіла)	9	2	2	–	5	–
<i>Тема 7.</i> Походження людини та сучасні проблеми антропогенезу	11	4	2	–	5	–
<i>Тема 8.</i> Рухливі сили антропогенезу: біологічні та соціальні чинники.	8	2	2	–	4	–
<i>Тема 9.</i> Расознавство. Поняття про раси. Типологічна і популяційна концепція раси. Проблеми етногенезу	14	4	2	–	8	–
<i>Тема 10.</i> Антропологічний склад українського народу	14	4	2	–	8	–
Разом за змістовим модулем 2	56	16	10	–	30	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>100</i>	<i>30</i>	<i>20</i>	<i>–</i>	<i>50</i>	<i>–</i>
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>20</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>20</i>
Усього годин:	120	30	20	–	50	20
Підсумковий контроль – залік						

***Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання***

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	заочна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Індивід. робота
	120	8	4	–	88	20
Модуль I						
Змістовий модуль 1. Специфіка антропології як складової системної науки про людину						
<i>Тема 1.</i> Предмет антропології та її завдання	8	–	–	–	8	–
<i>Тема 2.</i> Основні етапи розвитку антропології	9	1	–	–	8	–
<i>Тема 3.</i> Методи антропологічного дослідження.	10	1	1	–	8	–
<i>Тема 4.</i> Сучасний стан систематики приматів. Доказ еволюційного процесу в людини. Фактори еволюційного процесу	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 5.</i> Основні принципи сучасної морфології	11	1	–	–	10	–
Разом за змістовим модулем 1	50	4	2	–	44	–
Змістовий модуль 2. Антропосоціогенез						
<i>Тема 6.</i> Розвиток вчення про конституцію (особливості будови тіла)	8	0	–	–	8	–
<i>Тема 7.</i> Походження людини та сучасні проблеми антропогенезу	9	1	–	–	8	–
<i>Тема 8.</i> Рушійні сили антропогенезу: біологічні та соціальні чинники.	10	1	1	–	8	–
<i>Тема 9.</i> Расознавство. Поняття про раси. Типологічна і популяційна концепція раси. Проблеми етногенезу	12	1	1	–	10	–
<i>Тема 10.</i> Антропологічний склад українського народу	11	1	–	–	10	–
Разом за змістовим модулем 2	50	4	2	–	44	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	100	8	4	–	88	–
Модуль II						
<i>ІНДЗ</i>	20	–	–	–	–	20
Усього годин:	120	8	4	–	88	20
Підсумковий контроль – залік						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі **заліку** є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест	Сума	
Змістовий модуль 1					Модульна контрольна робота	Змістовий модуль 2					Модульна контрольна робота	ІНДЗ	25	100
T1	T2	T3	T4	T5		T6	T7	T8	T9	T10				
4	4	4	4	4		4	4	4	4	4				
20					5	20					5	25		
75														

Розподіл балів, які отримують студенти
заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота											Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					50	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
50												

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Атраментова Л.А. Антропогенетика у медицині і криміналістиці: Практикум / Л.А. Атраментова, О.В. Філіппова. – Х.: Колорит, 2005. – 208 с.
2. Богатенков Д.В., Дробышевский С.В., Алексеева Т.И. Антропология. Интерактивный учебник. Под ред. Алексеевой Т.И. <http://www.ido.edu.ru/psychology/anthropology/index.html>
3. Дерягина М.А. Эволюционная антропология: биологические и культурные аспекты [Текст]: Учебное пособие. – М., 1999. – 208 с.
4. Деревянко А.П. Археологические данные о расселении человека несколькими волнами. <http://www.macroevolution.narod.ru/derevjanko.htm>
5. Дубинин Н.П. Общая генетика. – М.: Наука, 1986.
6. Загальна і молекулярна генетика: Практикум. / С.М. Храпунов, В.Ф. Безруков, Д.М. Голда та ін. – К.: Вщ, 1995.
7. Кулікова Н.А., Ковальчук Л.Є. Медична генетика: Підручник. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. – 173 с.
8. Ламберт Д. Доисторический человек. Кембриджский путеводитель [Текст]– Л: Недра, 1991. – 255 с.
9. Назаретян. А.П. Цивилизационные кризисы в контексте Универсальной истории. 2004. <http://www.macroevolution.narod.ru/nazaretyan03.htm>
10. Никитюк Б.А. Интегративная биомедицинская антропология [Текст] / Б.А. Никитюк, Н.А. Корнетов – Томск: Изд-во Том. Ун-та, 1998. – 182 с.
11. Огінова, І.О. Основні шляхи антропогенезу. [Текст] – Д: Вид. ДНУ. – 2001.
12. Огінова І.О. Біосоціальний аналіз особливостей антропогенезу [Текст] – Д: ДНУ. – 2004.
13. Огінова, І.О. Теорія еволюції (системний розвиток життя на Землі) [Текст]: Підручник. – Дніпропетровськ: Видавництво ДНУ, 2012. – 540 с.
14. Юсипіва Т.І. Курс лекцій із дисципліни «Основи біології та генетики людини»: Посібник. – Д.: РВВ ДНУ, 2011. – 88 с.